

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra germanistiky

Analýza vlastních jmen a neexistujících reálií v prvním
díle Harry Potter na pozadí tří jazyků

Autor: Anna Grinová

Vedoucí práce: PhDr. Dalibor Zeman, Ph.D.

Praha 2014

P r o h l a š u j i ,

že jsem předloženou bakalářskou práci vypracovala samostatně a veškerou literaturu a další podkladové materiály, které jsem použila, uvádím v Seznamu použité literatury.

Datum

Podpis

Ráda bych poděkovala panu PhDr. Daliboru Zemanovi, Ph.D. za obětavou pomoc a podnětné připomínky při vedení mé bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá porovnáním českého a německého překladu vlastních jmen a neexistujících reálií v prvním díle *Harry Potter a Kámen mudrců* od spisovatelky J.K. Rowlingové. Teoretická část vysvětluje pojmy týkající se překladu, vymezuje lingvistické a odborné termíny. V praktické části budou porovnány a analyzovány překlady vlastních jmen a neexistujících reálií v prvním díle Harry Potter. V práci dále bude rozebírána otázka vlivu překladu na čtenářovo vnímání fantasy literatury.

Klíčová slova:

Překlad, vlastní jména, reálie kouzelnického světa, Harry Potter, fantasy literatura

ANNOTATION

This Bachelor's thesis deals with comparison of the Czech and German translation of the proper names and not existed facts in the first edition of Harry Potter and philosopher's stone written by J.K. Rowling. In the theoretical part of the thesis the linguistic terminology will be defined as well as the terminology which deals with translation. The practical part is aimed at comparison and analysis itself. The influence of the translation on the reader's perception of the fantasy literature will be analysed later on.

Key words:

Translation, proper names, facts of the magic world, Harry Potter, fantasy literature

Obsah

ÚVOD.....	1
1 TEORETICKÁ ČÁST	3
1.1 Překlad.....	4
1.1.1 Obecná teorie překladu	4
1.1.2 Definice překladu.....	4
1.1.3 Otázka ekvivalence	5
1.1.4 Překladačské postupy	5
1.1.5 Překladačské metody	6
1.1.6 Překladové transformace.....	8
1.2 Překládání a vlastní jména	8
1.2.1 Definice pojmu	8
1.2.2 Onomastika	9
1.2.3 Problematika překládání vlastních jmen.....	11
1.3 Zvláštnosti uměleckého překladu.....	12
1.3.1 Překlad titulu.....	12
1.3.2 Překlad pohádek.....	12
1.3.3 Takzvané věci nepřeložitelné.....	13
1.4 Shrnutí.....	13
2 PRAKTICKÁ ČÁST	15

2.1	Analýza vybraných vlastních jmen	16
2.1.1	Onomastický plán v knize Harry Potter a Kámen mudrců	16
2.1.2	Bionyma.....	17
2.1.3	CHRÉMATONYMA.....	29
2.1.4	Geonyma.....	34
2.2	Analýza neexistujících reálií	36
2.3	Shrnutí analýzy.....	42
2.3.1	Překladové metody a transformace užívané při překladu do češtiny	42
2.3.2	Překladové metody a transformace užívané při překladu do němčiny.....	44
2.4	Shrnutí.....	47
	ZÁVĚR.....	49
	RESUMÉ.....	51
	SEZNAM GRAFŮ	53
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	54

ÚVOD

Předmětem mé bakalářské práce je porovnání českého a německého překladu vlastních jmen a neexistujících reálií v prvním díle *Harry Potter a Kámen mudrců* od spisovatelky J.K. Rowlingové.

V roce 2000, kdy byl vydán první díl, vypukla Pottermanie. V té době jsem byla přibližně ve stejném věku jako hlavní postava Harry, a proto mě jeho příběh zasáhl v plné síle. Během studia na vysoké škole se mi do ruky dostaly první díly této slavné heptalogie v anglickém i německém jazyce. Po přečtení obou knih, jsem si začala klást otázku, co motivovalo překladatele k přeložení či nepřeložení vlastních jmen? Použili překladatelské transformace, a pokud ano, jaké a které nejčastěji? Brali v potaz etymologii slov nebo si slovo zkrátka vymysleli bez jakékoliv motivace?

Čím více jsem se danou problematikou začala zabývat, tím více jsem zjišťovala, s jakým důvtipem a elegancí byl Harry Potter přeložen do českého jazyka. Pokud český čtenář nepřečte Harryho Pottera v jiném než českém jazyce, nedokáže ohodnotit bravurní a precizní práci, kterou bratři Medkové odvedli. Německý překlad považuji také za velmi zdařilý, ačkoliv překladatel ponechal většinu jmen v původním anglickém jazyce. Přivedlo mě to k myšlence, jaký má překlad jmen vliv na čtenářovo vnímání fantasy literatury. Jelikož je heptalogie Harry Potter určena především dětem, jsem toho názoru, že i jména by měla být přeložena. Jméno samotné již vypovídá o charakteru postavy, typických rysech, dovednostech, vzhledu atp.

Na druhé straně, vezmu-li to z pohledu anglického čtenáře, jména, která J.K. Rowlingová pro své postavy vybrala, nepatří mezi typická anglická, běžně používaná. J.K. Rowlingová studovala francouzštinu (viz Příloha A). Ta patří do skupiny románských jazyků, jejichž společným výchozím jazykem je latina. Znalost latiny využila autorka právě při tvorbě jmen pro své postavy. Není-li proto anglický čtenář vzdělaný v oblasti tohoto, dnes již mrtvého jazyka, může být pro něj pochopení a význam jména postavy obtížnější. Ale jsou to právě vlastní jména, která dílo Harry Potter posouvají do vyšších rovin uměleckého psaní, dodávají dílu originalitu a hravost.

Rowlingová při tvorbě jmen využila nejen latiny, ale i skotské angličtiny, inspirovala se mytologií, astronomií a ukázala se jako nápaditá a kreativní autorka, která do světa dětské fantasy literatury přispěla dílem tak nevtíravým, že i dospělý čtenář se rázem stává dítětem a spolu s Harrym Potterem prožívá všechna jeho dobrodružství.

V teoretické části se v prvních kapitolách zabývám obecnou teorií překladu, ekvivalencí, adekvátností a překladatelskými postupy a strategiemi. Vycházím z teorie uvedené v knize *Překládání a čeština (2003)* od kolektivu lingvistů kolem Zlaty Kufnerové a Vlasty Strakové. Vlastní jména a jejich podskupiny jsem se snažila definovat podle rozdělní jmen v Šrámkově knize *Úvod do obecné onomastiky (1999)*, která je přehledná a vyhovující mé práci.

Na základě znalostí a pravidel získaných z odborné literatury jsem v praktické části analyzovala seznam vybraných vlastních jmen z prvního dílu *Harry Potter a Kámen mudrců*. Na konci vyhodnocuji výzkum a v procentech uvádím četnost výskytu jednotlivých překladatelských postupů. Pro větší názornost jsou výsledky zaznamenány do grafu.

1 TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část definuje základní termíny týkající se překladu, překladatelských postupů a zabývá se vlastními jmény a jejich rozdělením. Problematika obecné teorie překladu je důležitá pro praktickou část, neboť zkoumá proces a způsob vzniku překladu a vymezuje cíle překladatele, který by měl zachovat a vystihnout výchozí dílo. Stěžejním bodem pro praktickou část je kapitola zabývající se překladatelskými postupy a metodami. Zde jsou charakterizovány jednotlivé zásady, které je nutno při překládání dodržet, proto aby byl překlad co nejvěrnější. Dále jsou v této kapitole vysvětleny jednotlivé překladatelské metody, které slouží jako základní paradigmaty při určování způsobů překládání vlastních jmen v díle *Harry Potter a Kámen mudrců*. Teoretická část obsahuje i stručnou definici vlastních jmen, podle níž můžeme rozlišit vlastní jména od jmen obecných. Toho je využito především při překládání z německého originálu, neboť podle německých kodifikovaných pravidel se všechna podstatná jména píšou s velkým počátečním písmenem. Důležitá je kapitola zabývající se onomastikou a jejím dělením.

V praktické části jsou zkoumaná vlastní jména podle těchto kritérií přiřazena do jednotlivých skupin. Pro analýzu vlastních jmen v prvním díle Harry Potter jsou stěžejní poslední kapitoly teoretické části, které se zabývají zvláštnostmi uměleckého překladu. Jedná se zejména o otázku překladu pohádek a překladu takzvaných věcí nepřeložitelných. Protože se slavná heptalogie žánrově řadí mezi fantasy literaturu, dílo je plné neexistujících reálií a pohádkových postav. Z tohoto důvodu je potřeba se v praktické části zabývat i otázkou, jak tato slova přeložit případně navrhnout vlastní řešení.

1.1 Překlad

1.1.1 Obecná teorie překladu

Ačkoliv překladatelská činnost má dlouhou historii, o její teorii se začalo mluvit až v minulém století. „Systematičtější přístup lze shledat teprve v souvislosti s rozvojem jazykovědy v 19. století a teorie překladu jako samostatná disciplína na vědeckém základě vzniká fakticky až v našem věku“ (Vilíkovský, 2002, s. 9). Ve 20. století tedy dochází k formování nové disciplíny. Teorie překladu neboli translatologie se nezaměřuje pouze na výsledek překladu, jako tomu bývalo v letech minulých, ale její pozornost se vztahuje i na proces a způsob vzniku překladu.

„Již dávno bylo jasné, že obecná teorie překladu neboli translatologie je mezioborová disciplína (třebaže na samém počátku tak nebyla explicitně formulována), názor na její mezioborovou povahu se však měnil a stále mění s rozvojem a diferenciací jednotlivých vědních disciplín“ (Kufnerová, 2003, s. 7).

1.1.2 Definice překladu

Fišer (2009, s. 15) definuje pojem překlad následovně: *„Překlad (translát) je cílový text vytvořený překladatelem (autorem překladu) v jazyce cílové neboli přijímající kultury, který je odlišný od jazyka originálu, ve kterém byl výchozí text napsán“*. Z toho tedy vyplývá, že největším rozdílem mezi oběma texty je jazyková rozdílnost. Překladatel by proto měl ovládat jazyk originálu i jazyk cílový. Nebude-li tomu tak, chybné nahrazení jazykového materiálu může vést k tomu, že dílo bude ztrácet na své hodnotě. *„Cílem překladatelovy práce je zachovat, vystihnout, sdělit původní dílo, nikoliv vytvořit dílo nové, které nemělo předchůdce; cíl překladu je reprodukční“ (Levý, 1998, s. 85).*

1.1.3 Otázka ekvivalence

Zkoumá-li translatologie výsledek překladu, zaměřuje se především na vztah mezi originálem a přeloženým textem. Kufmanová (2009, s. 29) uvádí: „*Translatologie tento vztah nazývala a dosud nazývá různě, někdy jako věrnost, jindy adekvátnost, nejnověji pak ekvivalence*“. Jedná se tedy o věrnost jazykovou a obsahovou. Obě tyto stránky by měly být zachovány, neboť špatným nebo nepřesným překladem by mohlo dojít ke změně či nepochopení autorova záměru, a kniha by tak ztratila na své hodnotě. To však popírá K.Horák (1966, s. 11), který tvrdí, že „*požadavek, aby přeložené dílo mluvilo k nové čtenářské obci stejným způsobem, jako originál k čtenářské obci, ke které se obracel autor, je nejen neřešitelný, ale i nesprávný*“.

1.1.4 Překladatelské postupy

Proces překládání je velice složitý a vyžaduje od překladatele dodržování jistých zásad a postupů, díky kterým vznikne kvalitní a hodnotný výsledný text. Jak už bylo výše zmíněno, překladatel by měl ovládat jazyk originálu i jazyk cílový. Proto se vyžaduje přesné pochopení originálu a jeho co nejvěrnější zprostředkování čtenáři. Výběr slov je také velice důležitý, zpřístupňuje text domácím čtenáři, na druhé straně by mělo být zachováno původní prostředí a kultura originálního textu. Levý (1998, s. 53) dělí tyto postup do tří fází.

a) Pochopení předlohy

Tato fáze zahrnuje pochopení textu po stránce filologické, tzn. vyvarování se omylů způsobených mnohovýznamností slov a mylných asociací. Porozumění textu po stránce ideově-estetické je také velice důležité. Pouze tak může překladatel zachovat ironické, či tragické podbarvení nebo suché konstatování. Nezbytným, ovšem

nejobtížnějším porozuměním předlohy, je pochopení skutečností vyjádřených v díle, tzn. charakteristika postav, jejich vzájemné vztahy a především autorův záměr.

b) Interpretace předlohy

Interpretace přichází na řadu tehdy, pokud nedochází k souměrnosti obou jazykových materiálů. Stává se to tehdy, kdy mateřským jazykem není možné vyjádřit významově mnohoznačný výraz, jaký je v originále. Překladatel pak musí vybrat jeden z užších významů. Tento výběr je možný jedině tehdy, má-li ucelenou představu o celém díle.

c) Přestylizování předlohy

Překladatel si musí být vědom toho, že jazyk originálu a jazyk překladu není souměrný, ani ekvivalentní, liší se větnou skladbou, a proto text nemůže být překládán mechanicky. Stejně je to i po stránce sémantické. Členění skutečnosti se řídí její strukturou a zároveň pojmenovávacím systémem daného jazyka. Levý (1998, s. 76) uvádí příklad, kdy v jednotlivých etnických oblastech jsou velké rozdíly u označení stupňů příbuzenských vztahů. Například v maďarštině je odlišné pojmenování pro staršího bratra (batya) a pro mladšího (öccs), naproti tomu co oba tyto pojmy jsou v českém jazyce označovány jedním slovem (bratr).

1.1.5 Překladatelské metody

„Překladatelský proces používá různých metod, cest, postupů i různých pojmenování těchto metod, i když v podstatě všechny směřují k řešení stejného problému“ (Knittlová, 2000, s. 14). Z knihy *K teorii a praxi překladu (2000)* od D. Knittlové jsem převzala následující seznam sedmi základních překladatelských postupů, kterými jsou:

- I. Transkripce – jedná se o přepis více či méně adaptovaných úzů cílového jazyka. S transkripcí úzce souvisí transliterace, tj. přepis jiným typem písma (latinkou, azbukou), při níž dochází ke zkreslení zvukové stránky slova (Чайковский – Čajkovskij – Chaikovsky (Angl.) – Tschaikowskij (Něm)).
- II. Kalk – pochází z latinského slova calx a znamená doslovný překlad (Skyscraper (Angl.) – Wolkenkrotzer (Něm.) – Mrakodrap).
- III. Substituce – při substituci dochází k nahrazení jednoho jazykového prostředku jiným, ekvivalentním (např. nahrazení substantiva osobním zájmenem).
- IV. Transpozice – je nutná gramatická změna v důsledku odlišného jazykového systému (např. změna slovního druhu: famous around the world – světoznámé).
- V. Modulace – posuny v oblasti sémantiky. Nejčastěji se vyskytuje změna hlediska nebo obměňování (according to the different situations – v souvislosti s konkrétní situací).
- VI. Ekvivalence – užití stylistických a strukturních prostředků, které se liší od originálu (my sweet girl- děvenka).
- VII. Adaptace – lze ji vysvětlit jako substituci situace popsané v originále, jinou odpovídající situací, vlastní cílovému jazyku. Příkladem mohou být uvedena přísloví nebo slovní hříčky, které v cílovém jazyce nemají odpovídající ekvivalent.

1.1.6 Překladové transformace

Překladové transformace se rozdělují do tří skupin – lexikální transformace, lexikálně-gramatické transformace a gramatické transformace. Pro moji práci jsou stěžejními první dvě výše uvedené skupiny, proto se budu jimi podrobněji zabývat.

Lexikální transformace zahrnuje postupy, jimiž jsou transkripce, transliterace, kalkování a modulace. Do této skupiny patří i tzv. synonymický překlad, který se uplatňuje, je-li v jazyce odpovídající ekvivalent.

Mezi lexikálně-gramatické transformace patří exotizace, kdy překladatel ponechává pojmenování ve výchozím jazyce. Takzvané rozšíření informačního základu znamená vložení poznámky nebo vsuvky tak, aby čtenář lépe porozuměl textu. Použije-li překladatel postupu explikace, vysvětlí originální slovo opisem v jazyce cílovém. Antonymický překlad naopak vysvětlí pojem pomocí protikladu. Nahradíme-li celou jednotku jednotkou jinou v celém smyslovém obsahu, dojde sice k většímu rozdílu mezi originálem a výsledným textem, ale čtenář lépe pochopí danou skutečnost. Takový postup se nazývá celkové přehodnocení.

1.2 Překládání a vlastní jména

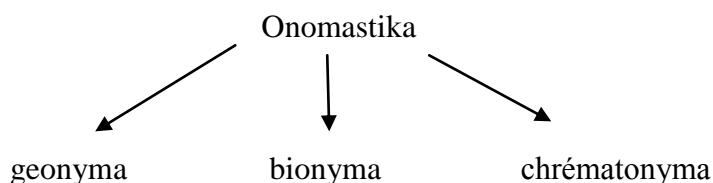
1.2.1 Definice pojmu

„Vlastní jména (onoma, propria) jsou jazykové (lexikální) jednotky, které v protikladu k apelativům (jménům obecným) na nepojmenované bázi pojmenovávají komunikativně individualizované objekty“ (Šrámek, 1999, s. 11). Mezi jejich hlavní funkce patří individualizace, kdy objekty téhož druhu jsou vymezeny jako neopakovatelná jednotlivina. Další funkcí vlastních jmen je diferenciacce, která odlišuje jednotlivé prvky v rámci téhož objektu. Funkce lokalizace zařazuje pojmenovaný objekt do určitých vztahů. Tyto funkce jsou charakteristické pro vlastní jména a stojí v opozici vůči funkcím apelativ.

1.2.2 Onomastika

Onomastika je samostatná lingvistická disciplína, která se zabývá vlastními jmény. „*Onomastika je relativně mladá disciplína, jež se začíná samostatně rozvíjet až od 50.- 60. let našeho století, kdy ztrácí charakter pomocné vědy historické a spadá tak do věd lingvistických*“ (Šrámek, 1999, s. 12).

Rudolf Šrámek ve své knize *Úvod do obecné onomastiky (1999)* rozděluje tuto disciplínu do tří následujících skupin, které se pak dále ještě dělí. Rozlišování vlastních jmen na geonyma, bionyma a chrématonyma umožňuje postihnout bohatství jazyka.

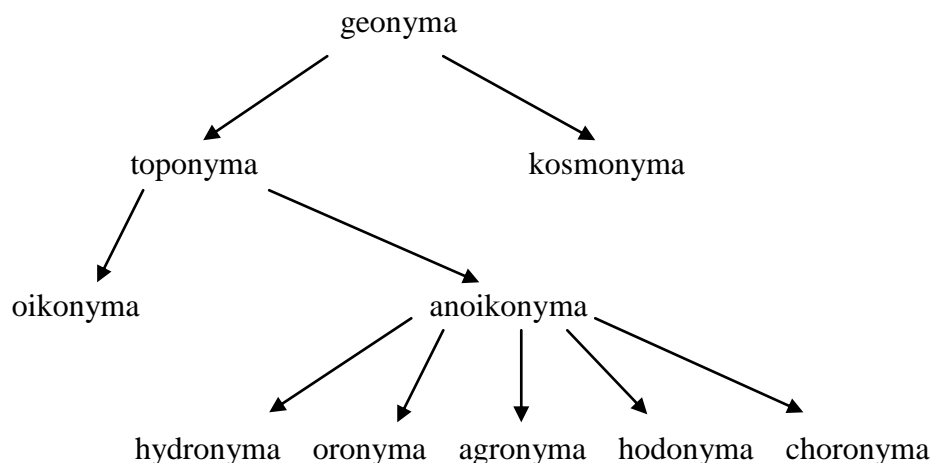

Geonyma:

„*Geonyma jsou vlastní jména pro ty druhy onymických objektů, které leží v krajině a jsou kartograficky fixovatelné v mapových dílech*“ (Šrámek, 1999, s. 163).

Do této skupiny patří toponyma a kosmonyma. Toponyma se dále dělí na oikonyma (vlastní jména pro osídlené objekty) a na anoikonyma (vlastní jména pro neosídlené objekty). Mezi anoikonyma patří hydronyma (vlastní jména pro bažiny, prameny, řeky, jezera atd.), oronyma (vlastní jména pro vertikální členění zemského povrchu, např. hory, skály, srázy, úbočí atd.), agronyma (vlastní jména pro ekonomicky využívané plochy, např. louky, lesy, lány, vinice atd.), hodonyma (vlastní jména pro komunikační spoje, např. stezky, silnice, most atd.) choronyma (vlastní jména pro části zemského povrchu, které vznikly buď to přirozeně, nebo lidskou činností např. sdružení zemí).

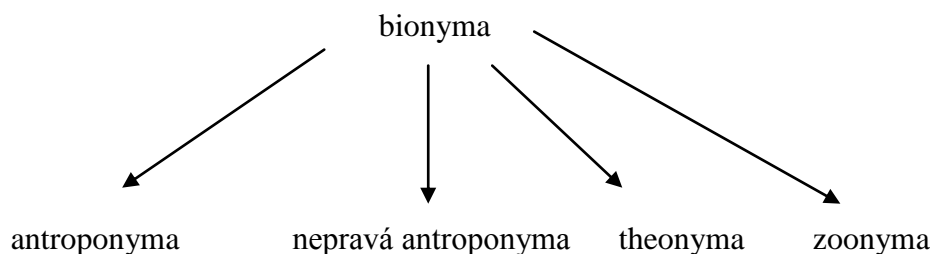
Do skupiny kosmonym patří vlastní jména pro galaxie, hvězdy, planety a umělá kosmická tělesa.

Bionyma:

„Bionyma jsou vlastní jména pro živé (nebo jakoby živé) objekty; ty jsou fixovány v sociálních, společenských vztazích“ (Šrámek, 1999, s. 164).

Mezi bionyma patří antroponyma (křestní jména, příjmení, přezdívky, pseudonymy, jména etnických skupin). Nepravá antroponyma zahrnují jména mytologických, pohádkových a alegorických postav. Theonyma jsou vlastní jména, která označují pojmenování božstev (Alláh, Perun). Zoonyma jsou jména pro existující nebo mytologická a pohádková zvířata.

Chrématonyma:

„Chrématonyma jsou vlastní jména pro propriální objekty, které jsou výsledkem lidské činnosti a které jsou zakotveny nikoli v přírodě, ale v ekonomických (výrobních, obchodních aj.), politických a kulturních vztazích“ (Šrámek, 1999, s. 165). Tato skupina zahrnuje jména uměleckých děl, dopravních prostředků, svátků, politických, kulturních, hospodářských i školských institucí (Národní divadlo v Praze), šlechtických druhů, jídla a pití (Coca-cola).

1.2.3 Problematika překládání vlastních jmen

Překladatel během své činnosti naráží na skutečnost, zda přeložit nebo zanechat vlastní jména. O tom, že jejich překlad je jednou z těch problematičtějších částí překladu, svědčí i velké množství odlišných názorů na tuto problematiku. Straková (2003, s. 172) uvádí tyto okolnosti, které by při překládání jmen osob, ale i míst měly být zachovány: *„1. grafické systémy daných jazyků, 2. stupeň frekvence jména a jeho „domestikace“, osvojení, 3. dobové zvyklosti“*. Znalost grafických systémů jednotlivých jazyků překladateli ulehčí práci s převodem jmen. Překlad jmen spisovatelů, umělců a historických osobností se v každém jazyce liší. Některá byla domestikována (Bedřich II.), jiná naopak zůstala ve svém původním znění (Friedrich Schiller). Co se dobových zvyklostí týče, v českém jazyce se ujala pravidla taková, která stanovují přejímat západoevropská příjmení v originální grafické podobě a jména ruská mají přepis odborný (Grobačov) nebo běžný (Pečorin).

V beletrii je správný překlad jmen velice důležitý, a překladatel by měl klást velký důraz na správnou volbu jména. Ačkoliv existují paralely jmen (Helena - Jelena), ne vždy, je dobré tuto ekvivalenci použít. Beletristická onomastika se zabývá jmény, která v sobě reflektují charakter postavy či místa. Pro čtenáře je podstatné, aby tato schémata byla dodržena.

1.3 Zvláštnosti uměleckého překladu

1.3.1 Překlad titulu

„*Titul je maják, jímž na sebe kniha upozorňuje a přitahuje pozornost*“ (Fišer, 2009, s. 124). A jak tvrdí Kufnerová (2003, s. 146), mělo by se vždy jednat o exkluzivní záležitost. V průběhu historie se názory na překlad titulů vyvíjely. Můžeme se setkat s doslovnými překlady, překlady zasazenými do domácího kontextu nebo s překlady zestručněnými. Proto překládání literárních titulů nemá pevně vymezené hranice. Název knihy je v podstatě její reklamou, a měl by být originální a poutavý, aby přilákal, co největší pozornost. Často se tak stává, že titul díla vybírá sám nakladatel. V porovnání s filmovými tituly si však knihy udržují svůj punc překládání a nedovolují současnému trendu ponechání názvu v originálním znění tak, jak je tomu ve filmovém prostředí.

1.3.2 Překlad pohádek

Pohádky patří z hlediska překladu mezi problematičtější žánry. Nejen, že si překladatel musí položit otázku, zda pohádku překládat, či adaptovat, ale spjatost pohádek s konkrétním kulturním systémem vyžaduje překladatelovu znalost dané situace. Pohádky se často odehrávají na neexistujících místech a častá je i přítomnost nadpřirozených postav. Překladatel se tak musí popasovat s přeložením nejen těchto skutečností, ale i ustálených obrátů a jazykových prostředků, jež jsou pro tento žánr typické. Je rovněž důležité uvědomit si, pro jakého čtenáře je pohádka určena, zda pro děti, nebo dospělé.

1.3.3 Takzvané věci nepřeložitelné

Existuje spousta protichůdných názorů k otázce o přeložitelnosti či nepřeložitelnosti určitých jazykových jevů. „*Jednou krajností je tvrzení, že přeložit lze všechno, druhou je názor, že každý umělecký text překladem něco ztratí*“ (Kufnerová, 2003, s. 158). Při takovýchto problematických jevech naráží překladatel u překladů také na kulturní odlišnosti. Jedná se nejen o frazeologismy, idiomy, ale také slovní hříčky, homonymie, aliteraci, etymologické hříčky, jazykovou komiku nebo personifikaci předmětů. Při překladu výše uvedených jevů je obtížné zachovat nejen formu, ale i obsah. Neexistuje proto návod, jak tato slova přeložit, záleží tu především na tvořivosti a citu každého překladatele.

1.4 Shrnutí

Překládání jako činnost má dlouhou historii, ale jako věda se začalo formovat až ve 20. století. Zkoumání vedlo k poznatkům, že při překládání není důležitý jen výsledek, ale i způsob a proces vzniku překladu. Důraz je kladen nejen na jazykovou věrohodnost, ale i obsahovou. Od překladatele se tak vyžaduje velmi dobrá znalost jazyka výchozího i cílového a zároveň schopnost zachovat původní prostředí originálního textu. K tomu překladateli slouží překladatelské postupy. Při dodržování těchto zásad vznikne dílo hodnotné a kvalitní. Je zde mnoho cest a postupů jak překládat a záleží jen na překladateli, kterou metodu si vybere.

Onomastika je samostatná lingvistická disciplína, která vznikla v 50. – 60. letech 20. století. Tato věda se dělí do několika skupin podle toho, co vlastní jména označují. Zda se jedná o názvy kartograficky zanesené v mapách, o názvy živých objektů, či o označení vztahů a jevů, které vznikly lidskou činností. Překládání takovýchto vlastních jmen s sebou přináší spoustu úskalí. Překladatel tak musí vyřešit otázku, kdy je nezbytné vlastní jméno přeložit nebo kdy je lepší najít ekvivalent v cílovém jazyce.

Problematické pro překladatele mohou být i překlady pohádek či věcí takzvaně nepřeložitelných, kdy se v díle vyskytují neexistující reálie a pohádkové postavy, které v reálném světě nemají obdoby ani pojmenování. Pro překládání literárního titulu nejsou pevně stanoveny metody ani postupy. Jelikož je název knihy především její reklamou, je žádoucí, aby byl titul originální a nápaditý. Často se tedy stává, že název knihy vybírá sám nakladatel.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části jsou analyzována vlastní jména a neexistující reálie v německém a českém překladu díla *Harry Potter a Kámen mudrců*. Jsou tím sledovány překladatelské postupy a jejich frekvence použití. Vlastní jména a neexistující reálie kouzelnického světa jsou vybrána pouze z prvního dílu slavné heptalogie.

Onomastický plán je sestaven z vybraných vlastních jmen, která jsou za sebou řazena následovně: jméno v anglickém jazyce, český překlad a německý překlad. Pořadí vlastních jmen ve skupinách je podle toho, jak se jednotlivé postavy chronologicky objevovaly v příběhu. Abecední seznam vlastních jmen a neexistujících reálií se nachází v Příloze B. Tyto lexikální jednotky jsou pak dále analyzovány podle překladatelských metod, jež byly převzaty z knihy *K teorie a praxi překladu (2000)* od D. Knittlové. Podle stejných překladatelských způsobů jsou zkoumány i neexistující reálie. Při analýze vlastních jmen a neexistujících reálií byly použity slovníky *Dictionary of Contemporary English (2009)* a *Deutsches Universalwörterbuch (2011)*. Výsledky analýzy jsou pro větší přehlednost zaznamenány do grafů a frekvence použití jednotlivých metod je vyjádřena procentuálně.

V praktické části jsou na základě analýzy uváděny překladatelské metody, které byly nejčastěji použity českým a německým překladatelem.

2.1 Analýza vybraných vlastních jmen

2.1.1 Onomastický plán v knize Harry Potter a Kámen mudrců

Vlastní jména, vyskytující se v prvním díle, jsou rozdělena do tří onomastických plánů. Nejvíce zastoupený plán je bionomický, chrématonymický a nejméně početným je plán geonymický. V rámci jednotlivých onomastických plánů jsou vlastní jména dělena do podskupin. Toto jejich členění je převzato z knihy *Úvod do obecné onomastiky (1999)* od R. Šrámka.

Důležitou roli při analýze vlastních jmen hraje i morfologická typologie jazyků. Jazyky světa lze rozdělit do dvou skupin, na jazyky syntetické a analytické. Do skupiny analytických jazyků patří angličtina. Tato kategorie se vyznačuje mnohoznačností slov, gramatická funkce je vyjádřena pomocnými slovy např. předložkami a jedno slovo může být zároveň součástí různých slovních druhů.

Ačkoliv němčina patří stejně, jako angličtina do germánské jazykové větve z hlediska morfologické typologie je němčina jazykem syntetickým. Je součástí tzv. polysyntetických jazyků. „*Polysyntetické jazyky užívají více morfémů společně, aby zformovaly složitá slova*“ (Comrie et al., 2003, s. 53). Čeština patří také mezi syntetické jazyky, ale do skupiny jazyků flektivních. Ty využívají afixy, které naráz vyjadřují více gramatických funkcí. Společným rysem flektivních jazyků je skloňování, časování a stupňování.

2.1.2 Bionyma

2.1.2.1 Antroponyma

Do skupiny antroponym patří vlastní jména hlavních postav a postav vedlejších, jejich přezdívky a označení skupin.

Harry Potter

Harry Potter

Harry Potter

Jméno hlavní postavy, čarodějnického učně, bylo zachováno. Jedná se tak o metodu přenesení, kdy při překladu do cílového jazyka nedochází k žádné změně. Vladimír Medek, český překladatel Harryho Pottera, v emailové konverzaci vysvětluje, že překlad do češtiny měl své hranice. Během překládání měl neustále na paměti, že celý příběh se odehrává v anglickém prostředí a to muselo být zřejmé i pro čtenáře. „*Tudíž i Harry musel zůstat Harry Potter a ne Jindra Hrnčíř*“ (Bolfová, 2010, s. 67).

Ron Weasley

Ron Weasley

Ron Weasley

Metoda přenesení byla použita i u jména Harryho nejlepšího kamaráda. Příjmení Weasley pochází z anglického slova „*weasel*“, které v překladu do češtiny znamená „*lasička*“. Německý překlad lasičky „*das Wiesel*“ je velmi blízký anglickému originálu, a proto bylo pro německého čtenáře jednodušší identifikovat vlastnosti a vzhled postavy s tímto jménem.

Herminone Granger

Hermiona Grangerová

Hermine Granger

Při překládání jména hlavní ženské postavy bylo využito několik překladatelských postupů zároveň. Do češtiny bylo jméno přeneseno a naturalizováno. Hermione je anglické křestní jméno řeckého původu. V kalendáři českých jmen toto jméno nenalezneme. Jeho obdobou může být jméno Hermína, jejíž svátek připadá na 7. dubna. V důsledku odlišného jazykového systému byla u přijetí nutná gramatická změna. Jedná se o metodu transpozice s přechýlením koncovky -ová. Německý překladatel využil faktu, že jméno Hermine je běžně používané, a tak tuto postavu více přiblížil německému čtenáři. Svátek jmen Hermione a Hermine připadá na 4. září. Příjmení Granger bylo do němčiny přeneseno.

Neville Longbottom

Neville Longbottom

Neville Longbottom

Oba překladatelé využili metodu přenesení. Jméno Neville, pochází z francouzštiny, a znamená „*new village*“ neboli „*nová vesnice*“.

Draco Malfoy

Draco Malfoy

Draco Malfoy

I při překladu jména největšího Harryho protivníka použili překladatelé metodu přenesení. Většina jmen, která J.K. Rowlingová ve své heptalogii uvedla, je úzce spjata s latinou. Důvodem mohlo být i to, že Rowlingová vystudovala francouzštinu, pro niž je výchozím jazykem latina. Z historie víme, že anglický jazyk byl kolem 5. století silně ovlivněn latinou, kterou v zemi šířili římské misionáři. Jméno Draco Malfoy bylo vytvořeno pomocí latiny. „*Draco*“ v překladu znamená „*drak, had, saň*“. Malfoy pochází ze slova *malus*, které má význam „*špatný, zlý*“. Francouzské spojení „*Mal foi*“

je chápáno jako *špatná víra*. Jméno Draco Malfoy tak dokonale vystihuje rysy postavy. Český i německý čtenář může záporné vlastnosti postavy poznat podle křestního jména. Draco se velmi podobá českému drak i německému Drache.

Gregory Goyle

Gregory Goyle

Gregory Goyle

Vincent Crabbe

Vincent Crabbe

Vincent Crabbe

Tato dvě jména nejbližších přátel a ochránců Draca Malfoye jsou opět přeložena pomocí metody přenesení. „Zaměníme-li první písmena jmen Goyle a Crabbe dostaneme „grab“ (popadnout) a „coil“ (smyčka,obtočit), což jsou strategie, které používá had k polapení své kořisti“ (Spencer, přeloženo Annou Grinovou). Ve slovníku nalezneme termín gargoyle, který označuje sochu stvůry, která odvádí dešťovou vodu ze střech kostelů a zámků. Jedná se tedy o jakéhosi ochránce, a proto postavy Goyle a Crabbe v knize vystupují jako ochránci Draca Malfoye.

Vernon Dursley

Vernon Dursley

Vernon Dursley

Dudley Dursley

Dudley Dursley

Dudley Dursley

Petunia Dursley

Petunie Dursleyová

Petunia Dursley

Jména členů rodiny, u kterých Harry Potter vyrůstal, jsou také přeložena pomocí metody přenesení. U jména Harryho tety Petunie Dursleyové došlo též k naturalizaci křestního jména a transpozici příjmení pomocí koncovky -ová. Příjmení Dursley je

podle stejnojmenné vesničky na jihozápadě Británie, jež se nachází nedaleko města Yate, kde J.K. Rowlingová vyrůstala.

Albus Dumbledore

Albus Brumbál

Albus Dumbledore

I jméno ředitele Školy čar a kouzel v Bradavicích bylo německým překladatelem přeloženo metodou přenesení. V českém překladu byla tato metoda použita pouze u křestního jména. Příjmení bylo přeloženo metodou modulace. Dumbledore je slovo ze staré angličtiny a znamená čmelák. Jeho českým překladem je Brumbál. „*Od poloviny minulého století jsou zde doklady na podoby brumbál, brumbár, brundibál, brundibár, brundivál, brundivár — nejčastěji s významy ‚čmelák‘ a ‚mrzout‘*“ (Utěšený, 1964, s.p.). Při českém překladu je patrná významová podoba s originálním pojmenováním. Křestní jméno Albus pochází z latiny a znamená bílý, bledý, bezbarvý a jasný. Tyto charakteristické znaky jsou patrné nejen na fyzickém vzhledu postavy, ale také vypovídají o jeho příslušnosti ke straně dobra.

Minerva McGonagall

Minerva McGonagallová

Minerva McGonagall

Při překladu jména zástupkyně ředitele použili oba dva překladatelé metodu přenesení. Při překladu příjmení do češtiny byla navíc použita metoda transpozice. „*Minerva, italská bohyně řemesla ztotožňována s Athénou, byla uctívána v Římě jako Minerva Medica („Lékařka“)*“ (Fink, 1996, s. 126). Existují dvě verze, jak J. K. Rowlingová přišla na příjmení McGonagall. První tvrdí, že toto jméno je původem z keltského slova Conegal, což v překladu znamená nejodvážnější. Hodilo by se tak k postavě profesorky. „*Podle druhé verze převzala autorka jméno po anglickém ne příliš úspěšném básníkovi Williamu Topaz McGonagallovi*“ (Spencer, přeloženo Annou Grinovou).

Rubeus Hagrid

Rubeus Hagrid

Rubeus Hagrid

Metoda přenesení byla použita i při překladu jména postavy hajného, který je chovatelem mnoha kouzelných zvířat. Rowlingová říká: „*Hagrid je jméno pocházející ze staré angličtiny. V dialektu toto slovo znamená špatná noc, a jelikož postava ráda a často pije, musela jistě zažít spoustu špatných nocí*“ (Spartz, přeloženo Annou Grinovou). Celková vizáž Hagrida může pocházet z anglického slova „*haggard*“, což v překladu znamená „*otrhaný, ztrhaný i divoký*“.

Cornelius Fudge

Kornelius Popletal

Cornelius Fudge

Německý překladatel využil metodu přenesení. Český překladatel zkombinoval metodu přenesení s metodou modulace. Tato metoda je založena na logickém odvození z významu ve výchozím jazyce. Překladatel vycházel ze slova „*fudge*“, které je překládáno jako „*mluvit nesmysly, vyhýbat se něčemu nebo mlžit*“. Všechny tyto atributy odpovídají charakteru postavy ministra kouzel.

Quirinus Quirell

Quirinus Quirell

Quirinus Quirell

Jméno učitele Obrany proti černé magii je v obou překladech přeneseno. „*Quirinus, jméno zbožněného Romula, zakladatele Říma*“ (Kábrt et al., 1957, s. 327). Příjmení Quirell může mít buď základ v anglickém slově „*quarrel*“, které znamená „*hádat, pohádat se*“, nebo ve slově „*querulous*“, jež je překládáno jako „*plný pochybností či reptavý*“.

Nicolas Flamel

Nicolas Flamel

Nicolas Flamel

Oba překladatelé použili při překladu metodu přenesení. Zajímavostí je, že postava alchymisty Nicolase Flamela je jednou ze dvou postav v celé slavné heptalogii, která v historii opravdu existovala. „*Nicolas Flamel byl písařem a jedním z nejslavnějších francouzských alchymistů. O jeho mládí mnoho nevíme. Jen to, že ve svých sedmadvaceti letech žil po smrti svých rodičů v Paříži a živil se opisováním knih a dokumentů*“ (Flamel, 1990, s. 2).

Severus Snape

Severus Snape

Severus Snape

Jméno profesora lektvarů bylo do obou cílových jazyků přeloženo metodou přenesení. Jméno Severus je latinského původu a znamená: „*přísný, vážný, krutý, tvrdý*“ (Kábrt et al., 1957, s. 367). J.K. Rowlingová tímto jménem bravurně popsala charakter tohoto bradavického profesora. Autorka při tvorbě vlastních jmen postav využívala hojně nejen antickou mytologii, ale její postavy také často nesou jméno podle anglických měst či vesnic. Stejně tak je tomu i u příjmení Snape. Jedná se o malou vesničku na východě Anglie.

Argus Filch

Argus Filch

Argus Filch

Při překládání křestního jména i příjmení byla použita metoda přenesení. Jméno Argus je modifikací řeckého jména Argos. „*Argos je stooký hlídač, který z pověření Héry hlídal pomocí svých "argosovských očí" Io proměněnou v krávu, dokud ho Hermes neuspal a nezabil*“ (Fink, 1996, s. 30). Argus Filch je správcem a údržbářem bradavické Školy čar a kouzel. Jeho nejdůležitější funkcí je noční hlídání školních chodeb a

potrestání těch studentů, kteří během noci opustí svou kolej. I zde je patrné, jak se Rowlingová při tvorbě jmen svých postav obracela na antickou mytologii. Bohužel jen čtenář znalý této problematiky může ocenit úžasnou práci autorky.

Pomona Sprout

Pomona Prýtová

Pomona Sprout

Německý překladatel použil metodu přenesení. Tato metoda byla využita i českým překladatelem při překládání křestního jména postavy. Pro překlad příjmení byla použita metoda synonymického překladu a transpozice. Jméno profesorky reflektuje předmět, který vyučuje, a sice nauku o plevelch. „*Pomona, římská bohyně ovocnářství a zahradnictví*“ (Fink, 1996, s. 158), „*sprout*“ v překladu z angličtiny znamená „*výhonek nebo klíček*“, jedná se tedy o část u nadzemních rostlin. V českém jazyce pro tuto část existuje označení „*prýt*“. Je zajímavé, že německý překladatel nevyužil možnosti použití metody synonymického překladu, jako to udělal český překladatel, ačkoliv v němčině existuje slovo „*der Spross*“, které má stejný význam jako anglické slovo „*sprout*“.

Filius Flitwick

Filius Kratiknot

Filius Flitwick

Jméno profesora kouzelných formulí bylo do němčiny přeloženo pomocí metody přenesení. Stejná metoda byla použita i při českém překladu křestního jména. Příjmení bylo přeloženo metodou celkového přehodnocení. Jedná se o slovní hříčku se slovy *flit* a *wick*. „*Flit*“ znamená „*lítat, třepotat či dohasínat*“ a „*wick*“ je v češtině „*knot*“. *Flitwick* je i název malé vesnice blízko Londýna. Je tedy možné, že právě tímto pojmenováním se autorka inspirovala při tvorbě jména této postavy.

Cuthbert Binns

Cuthbert Binns

Cuthbert Binns

U jména profesora dějin čar a kouzel oba překladatelé použili metodu přenesení. Příjmení profesora pochází z anglického slova „*bin*“ a znamená „*odpadkový koš nebo popelnici*“. Tento význam slova může mít souvislost s tím, že studenti shledávají výuku profesora jako nudnou a informace v ní jako nepotřebné. V praktickém životě se lidé nepotřebných věcí zbavují tím, že je vyhodí od odpadkového koše nebo popelnice.

Dedalus Diggle

Dedalus Kopál

Dädalus Diggel

Při překladu jména člena Fénixova řádu použil český autor u křestního jména metodu přenesení. U příjmení se jedná o metodu synonymického překladu, neboť anglické „*dig*“ znamená „*kopat*“. Křestní jméno v německém překladu bylo naturalizováno tak, že samohláska „*e*“ byla změněna na „*ä*“, což mělo vliv na výslovnost. Příjmení bylo v německém překladu přeloženo metodou naturalizace. Došlo k přizpůsobení slova cílového jazyka na základě výslovnostních a morfologických pravidel. Příjmení ve výchozím jazyce končí na „*-le*“, kdežto v cílovém jazyce je koncovka „*-el*“. Naturalizace příjmení tak toto vlastní jméno zasazuje do německého prostředí.

Voldemort

Voldemort

Voldemort

Oba překladatelé přeložili jméno Voldemort pomocí metody přenesení. Čtenář bez větších problémů může poznat, že nositel tohoto jména bude zákeřnou postavou. Ve jménu se objevuje slovo latinského původu „*mort*“, což znamená smrt. Celé jméno lze

pak rozdělit na „*Vole-de-mort*“, v překladu „*boj se smrtí*“. Zde je opět patrné, jak Rowlingová dokázala při tvorbě jmen zúročit své znalosti francouzského jazyka.

You-Know-Who

Ty-víš-kdo

Du-weißt-schon-wer

Při překladu přezdívky využili oba dva překladatelé metody synonymického překladu, kdy se jedná o doslovný překlad a ponechání stejné gramatické struktury. Německý překladatel toto pojmenování modifikoval slovem „*schon*“, které má význam „*jistě, zajisté*“, a tím tak zdůraznil, že všichni z kouzelnického světa určitě vědí, kdo se pod tímto pojmenováním skrývá.

Muggles

Mudlové

Muggles

Německý překladatel použil metodu přenesení, český autor pak metodu celkového přehodnocení. „*Lidé, kteří neumějí čarovat, jsou anglicky muggles. Ve slovníku ovšem zjistíte jen to, že muggle je slangově marihuana, což pí Rowlingová určitě nemyslela, takže i u ní je to umělé slovo. Muglové by asi nebylo to pravé, g je v češtině spíš cizorodá hláska; ale slovo mudla už zní česky, je to cosi ušmudlaného a poněkud pejorativního, asi jako šmudla nebo budla*“ (Bolfová, 2010, s. 66).

2.1.2.2 Nepravá antroponyma

Nepravá antroponyma označují jakési živé objekty. V knize *Harry Potter a Kámen mudrců* se jedná o pojmenování kolejních duchů.

Fat Friar

Tlustých Mních

Fetter Mönch

Tlustý mnich je označení pro ducha mrzimorské koleje. Do českého i německého jazyka bylo toto pojmenování přeloženo pomocí synonymického překladu, jelikož v obou jazycích existuje přesný ekvivalent.

Peeves

Protiva

Peeves

Jméno bradavického ducha přeložil německý překladatel pomocí metody přenesení. „*Peeved*“ je anglické slovo, které znamená „*dopálený, namíchnutý, naštvaný, podrážděný*“. Z těchto významů tak český překladatel metodou modulace vytvořil jméno Protiva.

The Nearly Headless Nick

Skoro bezhlavý Nick

Der Fast Kopfloße Nick

Při překladu jména nebelvírského ducha použili oba překladatelé metodu synonymického překladu. Samotné jméno ducha nepopisuje jeho vlastnosti, ale fyzický vzhled. To dokazuje i anglické slovo „*nick*“, které je překládáno jako „*říznutí, povrchové škrábnutí*“.

Bloody Baron

Krvavý baron

Der Blutige Baron

O synonymický překlad se jedná i v případě překladu dalšího bradavického ducha. Jeho jméno vypovídá o činu, který spáchal v době, kdy byl čarodějem. Zavraždil

jinou čarodějkou a následně pak i sám sebe. Její krev však zůstala na jeho oděvu, proto tento duch nese označení krvavý.

Zoonyma

Zoonyma označují zvířata a nestvůry, které se v příběhu vyskytují.

Fang

Tesák

Fang

Jméno Hagridova psa bylo do německého jazyka přeloženo metodou přenesení. Český překladatel použil metodu synonymického překladu. Německý čtenář jistě nemá problém s porozuměním tohoto jména, neboť „*der Fangzahn*“ je německy „*zub, tesák*“.

Fluffy

Chloupek

Fluffy

Pomocí metody přenesení přeložil německý překladatel jméno tříhlavého psa. Český překladatel použil metodu celkového přehodnocení. „*Fluffy*“ pochází z angličtiny a znamená „*načechraný, nadýchaný*“. Rowlingová použitím tohoto jména ukazuje, jak hezký vztah má Rubeus Hagrid ke zvířatům, i když se jedná o nebezpečné tvory. Je až paradoxní, jak tříhlavý zlý pes může být pojmenován Chloupek. Jeho jméno tak vůbec nevypovídá o jeho charakteru, dokonce ani o jeho fyzickém vzhledu.

Hedwig

Hedvika

Hedwig

Při překladu jména Harryho sovy do německého jazyka byla použita metoda přenesení. Do českého jazyka bylo toto jméno přeloženo pomocí metody naturalizace.

Scabber

Prašivka

Krätze

Jméno Ronovy krysy pochází z anglického slova „*scabby*“ a znamená „*prašivý*“. Český překladatel z tohoto významu vycházel a jméno krysy přeložil metodou modulace. Stejnou metodu použil i německý překladatel. I jeho překlad koresponduje se slovem „*prašivý*“. „*Krätze*“ je německy „*svrab*“ a lidově se této nemoci u zvířat říká prašivina. Oba překladatelé tak skvěle vystihli podstatu jména „*Scabber*“.

Mrs. Norris

paní Norrisová

Mrs. Norris

Jméno Filchovy kočky bylo do německého jazyka přeneseno. Do češtiny bylo jméno přeneseno a naturalizováno. Zajímavostí je, že německý překladatel ponechal i anglické oslovení „*Mrs.*“, ačkoliv v německém jazyce existuje označení „*Frau*“, které lze vyjádřit zkratkou „*fr.*“. J.K. Rowlingová se při tvorbě tohoto jména inspirovala v díle Mansfieldské panství od její oblíbené autorky Jane Austenové. „*Postava je šťoural a radílek, který se vždycky a rád plete do cizích záležitostí*“ (Spartz, přeloženo Annou Grinovou). A přesně taková je Filchova kočka, paní Norrisová.

2.1.3 CHRÉMATONYMA

Chrématonyma označují objekty, které jsou výsledkem lidské činnosti. Jedná se o jména výrobků (kouzelné sladkosti), společenských institucí, organizací a zařízení (jména kolejí). Mezi názvy jiných druhů chrématonym patří označení sportu a načiní, které je k němu potřeba.

Bertie Bott's Every Flavour Beans

Bertíkovy lentilky tisíckrát jinak

Bertie Botts Bohnen in allen Geschmaksrichtungen

Kouzelnické bonbony byly do německého jazyka přeloženy metodou synonymického překladu. Do češtiny byla tato sladkost přeložena metodou celkového přehodnocení. „*Beans*“ jsou anglické želatinové bonbony ve tvaru fazolek. Český překladatel zasadil tuto realii do českého prostředí tím, že „*beans*“ přeložil jako „*lentilky*“, které sice nejsou želatinové a nemají tvar fazolek, ale jsou dětmi velmi oblíbené. „*Every Flavour Beans*“ odpovídají německému „*in allen Geschmaksrichtungen*“ a znamenají „*všech chutí*“. Český překladatel tento atribut přeložil jako „*tisíckrát jinak*“, čímž naznačuje, že každá lentilka má jinou chuť a vy nikdy nevíte, jakou si z balíčku vytáhnete.

Drooble's Best Blowing Gum

Drooblova nejlepší nafukovací guma

Bubbles Besten Blaskaugumi

Název kouzelnických žvýkaček byl do češtiny přeložen rovněž prostřednictvím synonymického překladu. Z pohledu českého čtenáře se překlad „*nafukovací guma*“ nejeví příliš vhodným. Jelikož je kniha určena dětem preferovala bych přeložit tuto realii českým ekvivalentem „*žvýkačka*“. Německý překladatel zkombinoval metodu

synonymického překlad s metodou celkového přehodnocení, kdy v překladu nezanechal původní „*Drooble's*“, které odkazuje na výrobce žvýkaček, ale nahradil ho slovem „*bubbles*“ v překladu „*bubliny*“, čímž zdůrazňuje, že z této hmoty se dají vytvořit obří bubliny.

Pumpkin Pasties

dýňové paštičky

Kürbispasteten

Při překladu této pochoutky použili oba dva překladatelé metodu synonymického překladu. Dýňové paštičky jsou oblíbeným pokrmem všech žáků bradavické školy a jsou servírovány při nejrůznějších příležitostech.

Cauldron Cakes

kotlové koláčky

Kesselkuchen

Název kouzelnických dortíků byl také do obou jazyků přeložen metodou synonymického překladu. Tuto sladkou pochoutku si můžou mladí kouzelníci koupit na cestě vlakem do Bradavic.

Licorice Wands

lékořicové hůlky

Lakritz-Zauberstäbe

Metoda synonymického překladu byla použita i při překladu lékořicových sušenek ve tvaru kouzelnické hůlky.

Hogwarts

Bradavice

Hogwarts

Místo, kde se čarodějná škola nachází, bylo do němčiny přeloženo metodou přenesení. Český překladatel použil metodu modulace. „*Warts jsou bradavice, dokonce i wart hog je podle slovníku prase bradavičnaté – a Bradavice byly na světě.*“ (Bolfová, 2010, s. 66).

Slytherin

Zmijozel

Slytherin

Jméno koleje, do které patřili Harryho největší protivníci, přeložil německý překladatel metodou přenesení. Český překladatel přeložil tento název metodou celkového přehodnocení. „*Zmijozel (Slytherin) vychází především ze zvukové podoby – obojí syčí, jsou to prostě hadí jména*“ (Bolfová, 2010, s. 66). „*Slytherin*“ pochází z anglického slova „*slither*“, které v překladu znamená „*plazit se*“, český překladatel tak skvěle vystihl podstatu názvu koleje, do něhož zakomponoval druh hada, který se v České republice vyskytuje a je znám jeho jedovatostí. A přesně takoví jsou studenti zmijozelské koleje.

Gryffindor

Nebelvír

Gryffindor

Kolej, do které patřil Hary Potter a jeho přátelé německý překladatel přeložil metodou přenesení. Do češtiny byl název koleje přeložen metodou celkového přehodnocení. „*Gryfové jsou smíšené bytosti, většinou s lvím tělem, orlí hlavou a křídly*“ (Fink, 1996, s. 69). Z této antické mytologie vycházel i český překladatel Vladimír Medek. „*Slovo gryffin ve slovníku najdete, je to okřídlený lev, a slovo Nebelvír to reflektuje, je v něm nebe i lev*“ (Bolfová, 2010, s. 66).

Ravenclaw

Havraspár

Ravenclaw

Při překladu názvu bradavické koleje použil německý překladatel metodu přenesení. Do češtiny bylo toto jméno přeloženo metodou synonymického překladu. „*Raven*“ pochází z angličtiny a znamená „*havran*“, „*claw*“ má v češtině význam „*spár, drápek, pařát*“. Havraspár je tedy složeninou těchto dvou slov.

Hufflepuff

Mrzimor

Hufflepuff

Německý překladatel přeložil jméno této koleje pomocí metody přenesení. „*A Mrzimor (Hufflepuff) vznikl podle anglického základu huff, rozmrzelý*“ (Bolfová, 2010, s. 66). Při překladu do češtiny byla tak použita metoda celkového přehodnocení.

The Leaky Cauldron

Děravý kotel

der Tropfende Kessel

Děravý kotel je název hospody, která se nachází v Příčné ulici. Do češtiny bylo její jméno přeloženo metodou synonymického překladu. Německý překladatel použil metodu modulace. Vycházel sice z anglického slova „*leaky*“, v překladu „*děravý, prosakující, zatékající*“, ale nevybral si synonymický překlad tohoto slova, nýbrž slovo příbuzné. „*Tropfende*“ znamená „*kapat, stékat, téci*“.

Quidditch

Famfrpál

Quidditch

Název oblíbeného sportu, ve kterém jsou pravidelně pořádány turnaje, přeložil německý překladatel metodou přenesení. Český překladatel použil metodu celkového přehodnocení. Existuje mnoho názorů, jak překladatel k tomuto slovu přišel. On sám uvádí: „ *Quidditch nikde nenajdete, ale muselo to znít česky a vypadat jako název hry, a famfrpál byl na světě*“ (Bolfová, 2010, s. 66). Na základě rozluštění jiných vlastních jmen, která se v díle vyskytují, jsem došla k závěru, že český překladatel při překladu často pracuje se Slovníkem staročestiny. Tam jsem našla slovo „*famfr*“: „*Famfr interj. bum,bum, napodobení zvuku bubnu*“ (Bělič et al., 1978, s. 36). Přípona „*pál*“, která je kořenem slova „*pálit*“ pak odkazuje na hlavní podstatu této hry, kdy hráči musí míče nejen chytat, odrážet, ale také odpalovat.

Quaffle

Camrál

Quaffle

Název největšího míče, se kterým se hraje famfrpál, byl do němčiny přeložen metodou přenesení. Český překladatel použil metodu celkového přehodnocení. Jeho překlad byl inspirován kořenem slova „*quaff*“, které znamená „*vypít, obrátit do sebe*“. V obecné češtině by toto slovo bylo přeloženo jako „*nacamrat se*“, odtud tedy vznikl název míče „*Camrál*“.

Bludger

Potlouk

Klatscher

Při překladu míče, jenž mají odrážecí odpálit do protihráčova pole, použili oba dva překladatelé metodu celkového přehodnocení. Vycházeli z anglického slova „*bludgeon*“, které v překladu znamená „*bít, tlouci, plácat*“. Stejný význam má i

německé slovo „*klatschen*“, ze kterého byl odvozen název míče „*Klatscher*“. Český překlad „*potlouk*“ koresponduje s vlastností míče, jenž je pro hráče velmi nebezpečný, neboť je může potlouci a zranit.

The Golden Snitch

Zlatonka

der Goldene Schnatz

Nejmenší, nejrychlejší a nejcennější míč je Zlatonka. Pokud ji hráč chytí, jeho tým vyhrává a celý zápas končí. Do německého i českého jazyka byl název tohoto míče přeložen metodou celkového přehodnocení. Český překladatel vycházel z podstaty, že míč je zlatý a malý. Zde by se nabízel překlad jako „*zlatuška* či *zlatinka*“, ale obě tyto varianty v českém čtenáři vyvolávají asociace se zdrobnělinou českého jména Zlata, a proto je tak „*Zlatonka*“ nejvhodnější možností překladu. Německý překladatel do svého překladu bravurně zakomponoval skutečnosti, které se v díle Harry Potter objevují. „*Schnatz*“ je zkráceninou slova „*Schnatzer*“, které v angličtině odpovídá slovu „*Snidget*“ a v češtině slovu „*Zlatonoska*“. „*Zlatonoska je malý, baculatý pták zlaté barvy. Kvůli jeho rubínově červeným očím byl loven a dostal se téměř na pokraj vyhynutí. Zlatonoska je výborný letec, který s neobyčejnou hbitostí mění rychlost a směr letu*“ (Ark, přeloženo Annou Grinovou). Německý překladatel se tak pro svůj překlad nechal inspirovat vzhledem a schopnostmi tohoto tvora, jenž byl do té doby hlavní součástí famfrpálu. Z obav z vyhynutí byla pak Zlatonoska nahrazena míčem „*Zlatonkou*“.

2.1.4 Geonyma

Geonyma označují objekty nacházející se v krajině. V díle *Harry Potter a Kámen mudrců* jsou zastoupeny i podskupiny geonym. Jedná se o toponyma, která se dále dělí na oikonyma, která označují osídlení objekty (ulice, města). Naopak anoikonyma pojmenovávají neosídlené objekty (lesy, skály atd.).

Privet Drive

Zobí ulice

Ligusterweg

Metodu synonymického překladu použil německý překladatel při překladu ulice, v níž Harry Potter vyrůstal. „Privet“ znamená „ptačí zob“ a drive je „příjezdová cesta“. Německý překlad tak odpovídá anglickému originálu. Český překladatel použil metodu celkového přehodnocení, avšak inspirace ve výchozím jazyce je patrná.

Little Whinging

Kvikálkov

Little Whinging

Název města, v němž Harry Potter strávil své dětství, byl do němčiny přeložen metodou přenesení. Do češtiny bylo jméno přeloženo pomocí metody celkového přehodnocení. Český překladatel vycházel z anglického slova „whine“, což znamená „kňučet nebo kvílet“. Slovo „little“ celé sousloví pak zjemňuje.

Diagon Alley

Příčná ulice

die Winkelgasse

Jméno ulice, která je plná obchodů s kouzelnickými věcmi a pomůckami přeložili oba dva překladatelé pomocí metody celkového přehodnocení. „*Spojíme-li slova *diagon* a *alley* dohromady, dostaneme *diagonally**“ (Spartz, přeloženo Annou Grinovou). To v češtině znamená „úhlopříčně“. Samostatné slovo „*alley*“ označuje „malou uličku“. Český překladatel tedy vycházel z toho, že ulice je příčná. Naproti tomu německý překladatel ve svém překladu klade důraz na „úhel“, v německém jazyce „*der Winkel*“. „*Gasse*“ je pak označení pro uličku.

Godric's Hollow

Godrikův důl

Godric's Hollow

Název mudlovské vesnice byl do obou cílových jazyků přeložen pomocí metody přenesení. Při překladu do češtiny byla navíc použita metoda transpozice a synonymického překladu. „*Godric znamená síla bohů a pochází ze staré angličtiny*“ (Spartz, přeloženo Annou Grinovou). „*Hollow*“ v překladu do českého jazyka znamená „*důl, dolina*“.

Forbidden Forrest

Zapovězený les

der Verbotene Wald

Les, kam měli studenti bradavické školy přísný zákaz, byl do obou jazyků přeložen metodou synonymického překladu. Český překlad „*zapovězený*“ však více vystihuje hrozbu a nebezpečí, které v lese na studenty číhá.

2.2 Analýza neexistujících reálií

Za neexistující reálie jsou považovány objekty, které se v reálném světě nevyskytují. Pojmenování těchto objektů je výsledkem autorovy fantazie. Tato vymyšlená slova jsou jednou z nejproblematictějších oblastí, se kterou se překladatel při své činnosti může setkat. Mezi reálie kouzelnického světa patří zaklínadla, lektvary, přenašedla, kouzelnické mince a různé kouzelnické pomůcky.

The sorting hat

Moudrý klobouk

Der Sprechende Hut

Jednou z kouzelnických pomůcek je klobouk, který má za úkol rozřadit nové studenty do jednotlivých kolejí. Tato jeho funkce je ve výchozím jazyce skryta ve slově

„*sorting*“, které v překladu znamená „*roztřídění, řazení*“. Český překladatel použil metodu celkového přehodnocení a klobouku dal atribut „moudrý“. I toto je charakteristickým rysem klobouku. Německý překladatel také použil metodu celkového přehodnocení a svým překladem ukázal na další rys klobouku. „*Der Sprechende Hut*“ by v českém jazyce znamenalo „*mluvící klobouk*“. Při překladu této kouzelnické pomůcky si můžeme povšimnout toho, že i překladatelé se při své práci nedrží striktně originálního pojmenování, ale vycházejí i z povahových vlastností a schopností.

Put Outer

zhasínadlo

Ausmacher

Hlavní funkcí této kouzelnické pomůcky je zhasnout, či uhasit lampu. Oba překladatelé použili metodu modulace. Označení této pomůcky pochází z anglického frázového slovesa „*put out*“, které znamená „*zhasnout, uhasit*“. Autorka k tomuto slovesu přidala koncovku „-er“, aby bylo patrné, že se jedná o podstatné jméno, resp. věc. Český i německý překladatel tak podle jejího způsobu odvodil od slovesa zhasnout podstatné jméno.

Remembrall

pamatováček

Erinnermich

Tato kouzelná pomůcka připomíná zapomnětlivému Nevillovi Longbottomovi jeho povinnosti. Do obou cílových jazyků bylo označení této pomůcky přeloženo metodou modulace. Pojmenování je složeno z anglických slov „*remember + all*“, v překladu „*pamatuj si + všechno*“. Český překladatel vycházel ze slova „*pamatovat*“ a nekladl žádný důraz na slovo „*všechno*“. Naopak v německém překladu „*Erinnermich*“ by se dalo chápat jako „*připomeň mi, nebo upamatuj mě*“.

Invisibility cloak

neviditelný plášť

Tarnumhang

Tuto kouzelnickou pomůcku dostal Harry Potter jako dárek od neznámé osoby. Do češtiny byla pomůcka přeložena pomocí metody synonymického překladu. Ačkoliv v německém jazyce existuje pro slovo „*neviditelný*“ synonymum „*unsichtbar*“, německý překladatel dal přednost slovu „*tarnen*“, které znamená „*maskovat, ukrývat*“. Jedná se tak o metodu modulace.

The Mirror of Erised

Zrcadlo z Erisedu

Der Spiegel Nerhegeb

Zrcadlo, které neodráží váš vzhled, ale touhy, bylo do češtiny přeloženo metodou synonymického překladu a přenesení. Německý překladatel použil metodu synonymického překladu a zachoval slovní přesmyčku. Přečteme-li slovo „*erised*“ pozpátku, dostaneme anglické slovo „*desire*“, které v překladu znamená „*touha, dychtit*“. Stejně pravidlo platí i u německého „*nerhegeb*“, kdy po přečtení zprava doleva, dostaneme „*begehren*“, které má stejný význam jako anglické slovo „*desire*“.

Prefect

prefekt

Vertrauensschüler

Český překladatel použil při překladu titulu studenta metodu přenesení. Do němčiny bylo toto slovo přeloženo metodou celkového přehodnocení, a tak překladatel čtenáři více přiblížil, kým to prefekt je. V prostředí bradavické školy čar a kouzel je prefektem student z nejvyššího ročníku. Každá kolej má svého prefekta a jeho úkolem je starat se a dohlížet na mladší spolužáky. Tento titul je udělen studentovi, ke kterému mají profesori největší důvěru a spoléhají na něj. Z toho vycházel i německý

překladatel, který pro překlad použil složeninu ze slov „*vertrauen - důvěřovat*“ a „*Schüler – žák*“. Svým překladem tak čtenáři usnadnil porozumění tomuto titulu.

Seeker

chytač

Sucher

„*Chytač*“ je hráč famfrpálu, jehož úkolem je chytnout Zlatonku, a tak získat pro tým nejvíce bodů. Při překladu tohoto postu do češtiny byla použita metoda celkového přehodnocení. Překladatel nevycházel z původního slova „*seeker*“, jehož kořenem je slovo „*seek*“, v překladu „*hledat*“, ale inspirací pro jeho překlad byla spíše funkce tohoto hráče. Německý překladatel použil metodu synonymického překladu.

Chaser

střelec

Jäger

Nejstarším postem ve famfrpálu je post střelce. Při překladu vycházel německý překladatel z originálního slova „*chaser*“, které znamená „*pronásledovat, stíhat*“, stejný význam má i slovo „*Jäger*“. Z toho vyplývá, že byla použita metoda synonymického překladu. Český překladatel se zaměřil na funkci, kterou tento hráč má. Slovo „*střelec*“ vzniklo tak metodou celkového přehodnocení.

Beater

odrážeč

Treiber

Ačkoliv v obou jazycích existují přesné synonymické ekvivalenty ke slovu „*beater*“, jehož kořenem je „*beat*“, v překladu „*bít, tlouci, úder*“, žádný z překladatelů tuto metodu nepoužil. Do českého i německého jazyka byl tento post přeložen metodou celkového přehodnocení a oba překladatelé vycházeli z hlavních úkolů tohoto hráče. „*Odrážeč*“ odkazuje na funkci, odrazit potlouk, který míří k jeho spoluhráči. „*Treiber*“

z německého „*treiben*“ znamená „*hnát, zahnat*“ a poukazuje na další funkci hráče, jenž musí potlouk zahnat na stranu protihráče.

Keeper

brankář

Hüter

Překlad tohoto postu byl do obou jazyků přeložen metodou synonymického překladu. Funkce brankáře famfrpálu je stejná jako u jiných míčových her. Hlavním úkolem je uhlídat branku, aby protihráč nedal bod.

Locomotor mortis

Locomotor mortis

Locomotor mortis

Jedná se o svěřací kouzlo. Oba překladatelé použili metodu přenesení. Jde o sousloví, které se skládá ze tří latinských slov. „*Locus- místo*“ (Kábrt et al., 1957, s. 244), „*motus- pohnout, hýbat*“ (Kábrt et al., 1957, s. 260), „*mortis- smrti (2. Pád)*“ (Kábrt et al., 1957, s. 262). Toto kouzlo člověka znehybní a připoutá ho k jednomu místu.

Lumos

Lumos

Lumos

I toto kouzlo je latinského původu a je odvozeno ze slova „*lumen*“, v překladu „*světlo, osvětlení*“ (Kábrt et al., 1957, s. 246). Tímto zaklínadlem rozsvítíte světlo na konci kouzelnické hůlky. I zde byla u obou překladů použita metoda přenesení.

Petrificus totalus

Petrificus totalus

Petrificus totalus

Z latiny pochází i kouzlo úplného spoutání. Oběť je pak znehybněna jako skála a může hýbat jen očima. „*Petra-skála, balvan*“ (Kábrt et al., 1957, s. 302), „totaliter – zcela, docela, úplně“ (Kábrt et al., 1957, s. 413). Rowlingová chytře zvolila pro pojmenování kouzel, zaklínadel i lektvarů latinu, neboť tomuto dnes již mrtvému jazyku rozumí jen málo lidí. Kouzla pak tedy dostávají nádech tajemna a to jistě bylo autorčiným záměrem. I toto zaklínadlo bylo překladateli přeloženo metodou přenesení.

Wingardium Leviosa

Wingardium Leviosa

Wingardium Leviosa

Metoda přenesení byla použita i u nejznámějšího zaklínadla celé slavné heptalogie. Toto zaříkávadlo způsobuje levitaci předmětů. „Jde o kombinaci anglického slova wing, což znamená křídlo a latinského slova arduus, které je překládáno jako prudký. Leviosa obsahuje latinské slovo levis, které znamená lehký“ (Spartz, přeloženo Annou Grinovou). V kouzlu je zakódováno slovo „*prudký*“, protože celé zaklínadlo je doprovázeno prudkým švihnutím hůlky. Ze slova „*leviosa*“ je odvozeno slovo „*levitace*“. Po vyřknutí tohoto kouzla se daná věc začne vznášet, levitovat.

2.3 Shrnutí analýzy

2.3.1 Překladové metody a transformace užívané při překladu do češtiny

Přenesení:

Podle očekávání byla nejčastější používanou metodou při překladu do češtiny použita metoda přenesení. Z celkového počtu 68 analyzovaných lexikálních jednotek bylo touto metodou přeloženo 31 jednotek, tzn. 45,58 %. Metodou přenesení byla přeložena například jména *Harry Potter*, *Ron Weasley* či *Rubeus Hagrid*. Z neexistujících reálií kouzelnického světa byla metoda přenesení použita při překladu všech kouzel a zaklínadel.

Celkové přehodnocení:

Druhou nejčastěji používanou metodou byla metoda celkového přehodnocení. V českém překladu byla užitá celkem v 18 případech, v procentuálním vyjádření je to cca 26,47 %. Metodou celkového přehodnocení použil překladatel u názvů ulic např. *Zobí ulice*, *Příčná ulice* nebo při překladu kouzelnických pomůcek jako např. *Moudrý klobouk*.

Synonymický překlad:

Frekvence použití metody synonymického překladu je v obou jazycích přibližně stejná. Synonymickým překladem bylo do češtiny přeloženo 18 lexikálních jednotek, což v procentuálním vyjádření odpovídá cca 26,47%. Příkladem použití této metody mohou být názvy *Zapovězený les* nebo *Havraspár*.

Modulace:

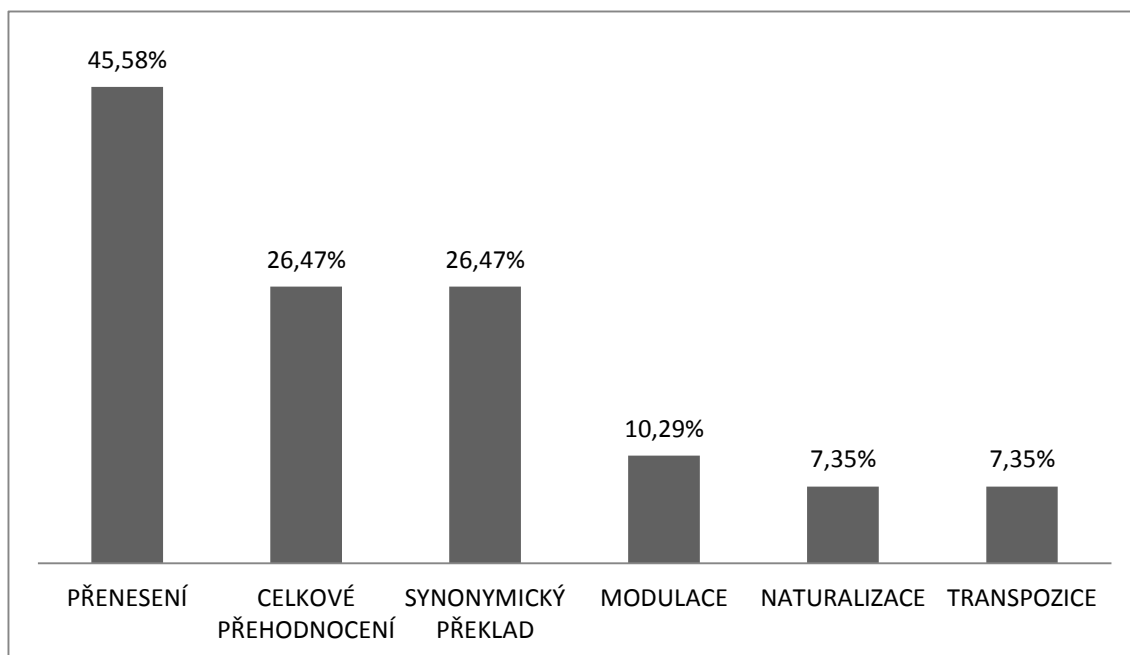
Celkem sedm lexikálních jednotek bylo přeloženo metodou modulace. Vyjádříme-li to procenty, výsledek se bude pohybovat lehce přes 10%. Metodou, jejíž význam je odvozen z významu v originálním jazyce, byla přeložena jména jako *Kornelius Popletal* nebo *Protiva*.

Naturalizace:

Metodou naturalizace bylo přeloženo 5 jmen, což odpovídá zhruba 7% z celkových analyzovaných jednotek. Český překladatel použil tuto metodu u jmen *Hedvika* a *Petunie Dursleyová*.

Transpozice:

Tato metoda v německém překladu nebyla použita vůbec, v českém překladu byla využita v pěti případech, v procentuálním vyjádření je to cca 7%. Transpozice byla použita hlavně z důvodu přechylování ženských příjmení. Jedná se tedy o jména jako *Hermiona Grangerová* nebo *Minerva McGonagallová*.

Graf 1 Četnost použití překladových metod a transformací

2.3.2 Překladové metody a transformace užití při překladu do němčiny

Přenesení:

Metoda přenesení byla nejčastěji používanou metodou při překladu prvního dílu Harry Potter. Z celkového počtu 68 analyzovaných lexikálních jednotek bylo touto metodou přeloženo 42 jmen a názvů, což je zhruba 62%. Přenesena byla nejen jména hlavních postav, ale také názvy kolejí i zaklínadel.

Synonymický překlad:

Tato metoda byla použita v 15 případech, což v procentuálním vyjádření odpovídá cca 22%. Synonymický překladem byla přeložena slova jako *Jäger*, *Sucher* nebo *Der Spiegel Nehregeb*.

Celkové přehodnocení:

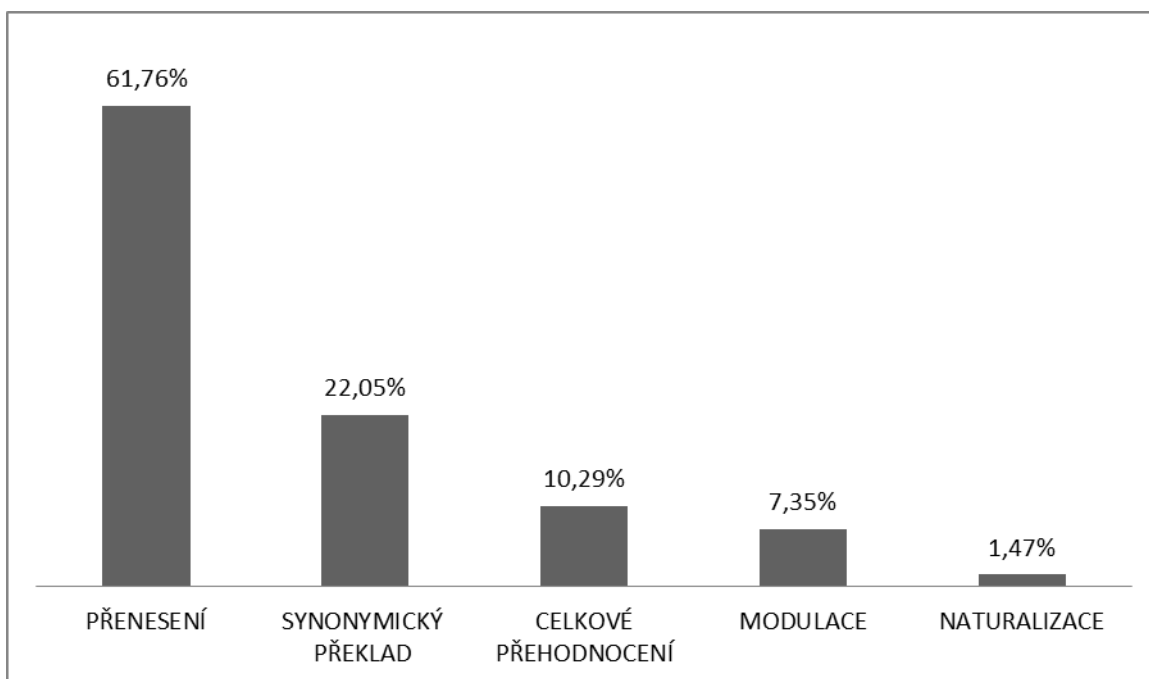
Metodou celkového přehodnocení bylo přeloženo sedm lexikálních jednotek. Vyjádříme-li to v procentech, bude to asi 10%. Německý překladatel použil tuto metodu při překladu např. *Der Sprechende Hut* nebo *Vertrauensschüler*.

Modulace:

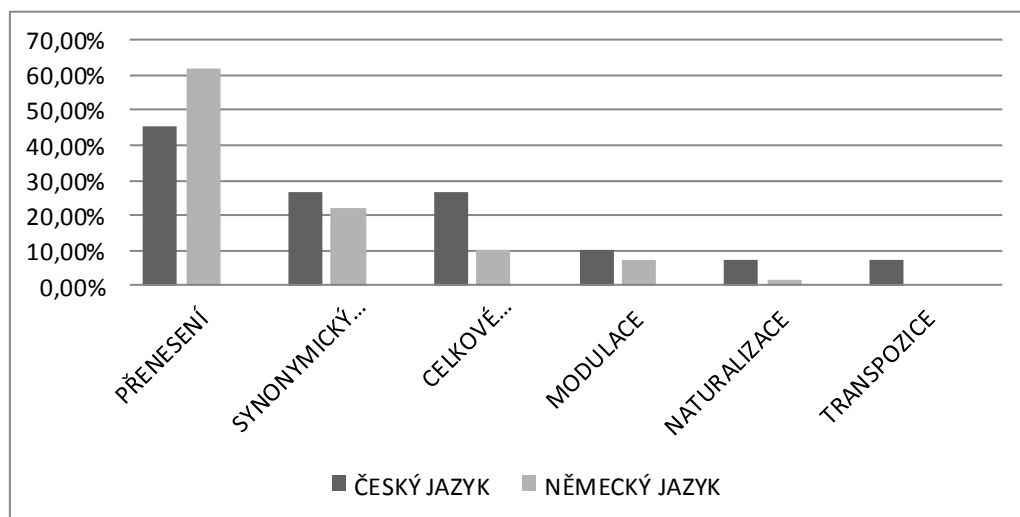
V pěti případech byla použita metoda modulace, což odpovídá zhruba 7%. Touto metodou byly přeloženy například kouzelnické pomůcky jako *Ausmacher* nebo *Erinnermich*.

Naturalizace:

Nejméně zastoupenou metodu v německém překladu byla metoda naturalizace. Objevuje se pouze v jednom případě a to při překladu jména *Dädalus Diggel*, kdy autor pomocí této metody začlenil jméno člena Fénixova řádu do německého prostředí.

Graf 2 Četnost použití překladových metod a transformací

Graf 3 Četnost překladových metod a transformací v českém a německém jazyce

2.4 Shrnutí

V praktické části byla analyzována jména a názvy neexistujících reálie z prvního dílu Harry Potter. Celkem bylo analyzováno 68 lexikálních jednotek, jež byly rozděleny do tří skupin onomastického plánu, jehož koncept byl převzat ze Šrámkovy knihy *Úvod do obecné onomastiky (1999)*.

Nejdříve byla analyzována bionymická skupina, do níž jsou řazena antroponyma, nepravá antroponyma a zoonyma. Mezi antroponymy najdeme jména hlavních i vedlejších postav slavné heptalogie. Nepravá antroponyma zahrnují názvy duchů, již se vyskytují v bradavické škole. Zoonyma pak označují jména zvířat a nestvůr, která se v díle *Harry Potter a Kámen mudrců* vyskytují.

Dále byla analyzována chrématonyma, jež zahrnují názvy kouzelných sladkostí, kolejí, sportu a náčiní, jež je k němu potřeba. Následovala analýza geonym, která zahrnují názvy ulic a měst. Jako poslední byly analyzovány neexistující reálie. Do této skupiny patří různé kouzelnické pomůcky a zaklínadla.

Analýza všech vybraných lexikálních jednotek ukázala, že nejčastější používanou překladatelskou metodou v obou jazycích je metoda přenesení, při níž je jméno z výchozího jazyka bez jakékoliv změny, přeneseno do jazyka cílového. Z analýzy také vyplývá, že oba překladatelé často používali metodu synonymického překladu, což dokazuje, že oba cílové jazyky mají širokou slovní zásobu, jež umožňuje najít vhodný ekvivalent k originálnímu slovu. Naopak nejméně používanou překladatelskou metodou byla metoda naturalizace, která v německém překladu nedosahovala ani 2%. Oba překladatelé použili tuto metodu pouze v nejnútnejších případech jako je například přechylování ženského příjmení v českém jazyce, které se v němčině nevyskytuje.

Rozbor vybraných lexikálních jednotek také ukázal, že překladatelé vždy nevycházejí z originálního významu slova, ale často při překladu využívají charakterové či vzhledové vlastnosti dané osoby, či věci.

Z analýzy vyplývá nejen bravurně vykonaná práce obou překladatelů, ale také výborná práce samotné autorky, která skvěle zakomponovala vlastnosti postav do jejich jmen, ať už využívala znalosti z latiny nebo jmen z antické mytologie.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci „*Analýza vlastních jmen a neexistujících reálií v prvním díle Harry Potter na pozadí tří jazyků*“ jsem si stanovila za cíl zjistit, jaká překladatelská metoda, či transformace byla při překladu těchto lexikálních jednotek nejčastější.

V teoretické části je definována obecná teorie překladu a stručně je tato definice vymezena. V této části uvádím také krátké pojednání o ekvivalenci a překladatelských postupech, jejichž dodržení zaručuje, že daný překlad bude hodnotný a kvalitní. Nejdůležitější kapitolou teoretické části jsou překladatelské metody a překladové transformace, neboť podle nich jsem analyzovala vlastní jména a neexistující reálie v praktické části.

Nedílnou součástí teoretické části byla definice pojmu vlastní jména a vymezení lingvistické disciplíny – onomastiky, která se právě vlastními jmény zabývá. Pro tuto kapitolu bylo stěžejním dílem *Úvod do obecné onomastiky (1999)* od Rudolfa Šrámka. Jeho rozdělení onomastiky do tří skupin bylo důležité pro sestavení onomastického plánu v praktické části mé bakalářské práce. Problematika překládání vlastních jmen je nastíněna ve stejnojmenné kapitole, z níž vyplývá, že správný překlad jmen je v beletrii velice důležitý, a proto by měl překladatel klást velký důraz na vhodnou volbu jména. Mezi zvláštnosti překladu patří překlad titulu díla, překlad pohádek a takzvané věci nepřeložitelné. Z těchto kapitol vyplývá, že překladatel by měl být znalý nejen výchozího a cílového jazyka, ale i kultury a prostředí, v níž dílo vzniklo.

Teorie je aplikovaná při rozboru vlastních jmen a neexistujících reálií.

V praktické části jsem využila onomastický plán, převzatý z knihy R. Šrámka *Úvod do obecné onomastiky (1999)*. Do jednotlivých skupin jsem přiřadila lexikální jednotky, které byly dále analyzovány. Vedle četnosti výskytu jednotlivých překladatelských metod a překladových transformací byl sledován i původ a vznik slova. Na bázi tohoto vytyčení jsem získala následující výsledky.

V díle Harry Potter a Kámen mudrců bylo nalezeno 68 lexikálních jednotek, které patří do skupiny vlastních jmen nebo do skupiny neexistujících reálií. Bylo zjištěno, že nejčastěji používanou překladatelskou metodou byla metoda přenesení, jež byla v českém překladu použita ve 31 případech a v německém překladu dokonce ve 42 případech, což odpovídá zhruba šedesáti dvěma procentům. Metodou přenesení, kdy je původní pojmenování přeneseno do cílového jazyka bez jakékoliv změny, bylo použito především u vlastních jmen, např. *Harry Potter* nebo *Rubeus Hagrid*. Analýza také ukázala, že metoda celkového přehodnocení, byla více užitá v českém překladu. Německý překladatel ji použil pouze v sedmi případech. Naopak synonymický překlad je metoda, která v obou překladech jen o málo přesahuje hranici 22% a vyskytovala se tak zhruba v 16 případech. I metoda modulace, kdy je význam překládaného slova odvozen z významu slova originálního, byla v českém i německém překladu použita v obdobné četnosti. Touto metodou bylo přeloženo zhruba 10% lexikálních jednotek, z celkového počtu 68. Metodou naturalizace bylo v českém překladu přeloženo 5 jmen a jednalo se zejména o ženská jména. Německý překladatel použil tuto metodu pouze v jediném případě, a to ve jméně *Dädalus Diggel*. Z rozboru také vyplývá, že metoda transpozice, byla použita jen v českém překladu, a to z důvodu přechylování ženských příjmení. Tento jev se v německém jazyce nevyskytuje, a proto je pochopitelné, že použití této metody v německém překladu není reálné a potřebné.

Analýza ukazuje, že do českého jazyka bylo přeloženo více lexikálních jednotek, než do jazyka německého. „*V těch zemích, kde jména a názvy nepřekládali, nemusela být důvodem vždycky jen jistá neochota se namáhat. Práva na HP původně mělo nakladatelství Bloomsbury, ovšem poté, co začal být slavný, koupila práva společnost Warner Brothers, a ta tyhle záležitosti dost přísně reglementuje; jestli vždycky šťastně, je už jejich problém. V češtině ovšem v té době byly už dva díly na světě, takže WB se naopak hlásí i k právní ochraně těch českých názvů*“ (Bolfová , 2010, s. 67).

Závěrem lze podotknout, že český překlad Harryho Pottera vyhovuje a odpovídá mentalitě českého čtenáře, který uvedenými lexikálními jednotkami získává příležitost k rozšíření slovní zásoby.

RESUMÉ

In der Bachelorarbeit werden die Eigennamen und die nicht existierenden Realien der Zauberwelt in dem Werk *Harry Potter und der Stein der Weisen* analysiert. Das Ziel dieser Analyse ist die Häufigkeit der Übersetzungsmethoden und der Übersetzungstransformationen festzustellen.

Zuerst wird die Theorie beschrieben, auf der die Ergebnisse gegründet werden. In diesem Teil werden die allgemeine Theorie der Übersetzung und der Begriff „Übersetzung“ definiert. Es werden die Frage der Äquivalenz und die Übersetzungsverfahren abgegrenzt. Das wichtigste Kapitel bilden die Übersetzungsmethode und die Übersetzungstransformationen, weil danach die Eigennamen und die nicht existierenden Realien analysiert werden.

Der untrennbare Bestandteil der Theorie ist die Definition des Begriffs „Eigennamen“ und die Begrenzung der linguistischen Disziplin- der Onomastik, die sich gerade mit den Eigennamen beschäftigt. Die Problematik der Übersetzung von den Eigennamen wird auch in der Arbeit definiert und es geht daraus hervor, dass die richtige Übersetzung der Eigennamen sehr wichtig ist, damit das Werk hochwertig ist. Zu den Besonderheiten der Übersetzung gehören die Übersetzung des Buchtitels, die Übersetzung der Märchen und sogenannte unübersetzbare Einheiten.

Neben der Häufigkeit der Übersetzungsmethoden und Übersetzungstransformationen werden auch die Herkunft und die Entstehung der Namen untersucht. Die Häufigkeit der einzelnen Methoden im deutschen und tschechischen Text wird verglichen und in der Graphik aufgezeichnet. Aufgrund der Untersuchung wurde festgestellt, dass die Methode, die am häufigsten benutzt wird, ist die Methode der Übertragung. Andererseits ist die nicht so oft benutzte Methode die sogenannte Naturalisation, die nur in ein paar Fällen gebraucht wurde. Einige Namen werden nicht übersetzt, denn der Verlag *Warner Brothers* reguliert die Übersetzung der Namen. Das ist aber nicht der Fall der tschechischen Übersetzung. Ich wünsche mir,

dass diese Arbeit zum Nachdenken über die Unterschiede der Übersetzung von den Eigennamen und nicht existierenden Realien anregt.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Četnost použití překladových metod a transformací	44
Graf 2 Četnost použití překladových metod a transformací	46
Graf 3 Četnost překladových metod a transformací v českém a německém jazyce.....	46

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BOLFOVÁ, Eva. *Harry Potter und seine tschechische und deutsche Übersetzung*. Pardubice, 2008. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Dostupný také z WWW:
<http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/36016/1/BolfovaE_HarryPotter_JC_2010.pdf>.

DUDEN. *Deutsches Universalwörterbuch*. 7. Auf. Mannheim – Zürich: Dudenverlag, 2011, ISBN: 978-3-411-05507-4

COMRIE, Bernard et al. *Atlas jazyků: Vznik a vývoj jazyků napříč světem*. Londýn: A Quatro Book, 2003, 224 s. ISBN: 978-80-7359-129-8

FINK, Gerhard. *Encyklopedie antické mytologie*. Olomouc: VOTOBIA, 1996, 366 s. ISBN: 80-85885-99-9

FIŠER, Zbyněk. *Překlad jako kreativní proces: Teorie a praxe funkcionalistického překládání*. Brno: Host-vydavatelství s.r.o., 2009, 320 s. ISBN: 978-80-7294-343-2

FLAMEL, Nicolas. *Vysvětlení hieroglyfických obrazů*. Praha: Trigon, 1990, 61 s., ISBN: 80-900077-8-3

FLEISCHER, W. - BARZ, I. *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*. 3.Auf. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 2007. ISBN 978-3-484-10682-6.

HORÁLEK, Karel. *Príspevky k teorii prekladu: určeno pro posl. fak. filosof.* Praha: SPN, 1966, 171 s.

KÁBRT, Jan et al. *Latinsko-český slovník*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1957.

KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii a praxi prekladu*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, 215 s. ISBN: 80-244-0143-6

KUČERA, Karel et al. *Malý staročeský slovník*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979, 707 s.

KUFNEROVÁ, Zlata. *Čtení o prekládání*. Jinočany: Nakladatelství H&H Vyšehradská s.r.o., 2009, 127 s. ISBN: 978-80-7319-088-0

KUFNEROVÁ, Zlata et al. *Prekládání a čeština*. Jinočany: Nakladatelství H&H Vyšehradská s.r.o., 2003, 264 s. ISBN: 80-85787-14-8

LEVÝ, Jan. *Umění překladau. Praha: Ivo Železný, nakladatelství a vydavatelství spol. s.r.o., 1998, 386 s. ISBN: 80-237-3539-X*

LONGMAN. *Dictionary of Contemporary English. 5. vyd. Edinburgh Gate: Pearson Education Limited, 2009, ISBN: 978-1-4082-1533-3*

ROWLING, J. K. J.K.Rowling.com. [online]. © 2012. Dostupný z WWW:
<http://www.jkrowling.com/en_GB/#/about-jk-rowling>.

ROWLING, J. K. *Harry Potter and the Philosopher's stone. London: Bloomsbury, 1997, 223 s. ISBN: 0-7475-3274-5*

ROWLING, J. K. *Harry Potter und der Stein der Weisen. Hamburg: Carlsen Verlag, 1998, 335 s. ISBN: 3-551-55167-7*

ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Kámen mudrců. Praha: Albatros, 2002, 284 s. ISBN: 80-00-01161-1*

SCHIPPAN, Thea. *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1984. ISBN: 577-5213-018-80*

SPART, Emerson. *Mugglenet*. [online]. ©1999-2014. [cit. 2014-3-1]. Dostupný z WWW: <http://www.mugglenet.com/books/name_origins.shtml>.

SPENCER, Priscilla. *What's in a name?*. [online]. ©2000-1. [cit. 2014-3-1]. Dostupný z WWW: <<http://www.theninemuses.net/hp/4.html>>.

ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova Univerzita, 1999, 191 s. ISBN: 80-210-2027-X

UTĚŠENÝ, Slavomír. Brumbáři a brumdiváli. *Naše řeč*. 1964, roč. 47, č. 3, [cit. 2014-2-17]. Dostupný z WWW: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5034>>.

VILIKOVSKÝ, Ján. *Překlad jako tvorba*. Praha: Ivo Železný, nakladatelství a vydavatelství spol. s.r.o., 2002, 246 s. ISBN: 80-237-3670-1

PŘÍLOHA A

Životopis Joanne Rowlingové

Joanne Rowlingová se narodila 31. 7. 1965 v Bristolu ve Velké Británii. Její dětství bylo poznamenáno častým stěhováním. Po střední škole, kterou absolvovala v Chepstow, byla přijata na univerzitu v Exeteru, kde na přání svých rodičů vystudovala francouzštinu a klasická studia zabývající se především antikou. Sama Rowlingová tato studia považuje za svůj největší životní omyl. Po získání vysokoškolského titulu se Rowlingová přestěhovala do Londýna, kde pracovala ve společnosti Amnesty International jako sekretářka. Od mládí ji zajímalo psaní a po smrti své matky začala vymýšlet fantastické příběhy. Tvrdí, že nápad na vznik příběhu o kouzelnickém čaroději Harrym dostala ve vlaku z Manchesteru do Londýna.

Joanne Rowlingová se přestěhovala do Portugalska, kde působila jako učitelka angličtiny. Tam se seznámila s Portugalcem, se svým dnes již bývalým manželem, se kterým má dceru Jessicu. Po rozvodu se Rowlingová se svou dcerou přestěhovala do Edinburghu. Žila v nuzných poměrech, byla nezaměstnaná, pobírala jen malé sociální dávky. V této situaci však dokončila první díl heptalogie o Harrym Potterovi. Toto vyprávění, o chlapci - sirotkovi, jehož rodiče byli kouzelníci, a proto i on sám má kouzelnické vlohy s velkou autorčinou imaginací otevírá čtenářům svět čar a kouzel, poukazuje na střetávání dobra a zla a hlavně je Harry Potter symbolem velké odvahy.

Slavnou heptalogii napsala pod jménem J.K.Rowlingová. Nakladatelství se obávalo, že prodej nebude tak velký, poznají-li čtenáři, že autorem je žena. Rowlingová si tak vybrala iniciály svého křestního jména Joanne a křestního jména své babičky Kathleen. Dílo se setkalo s velkým zájmem čtenářů, bylo přeloženo do více než padesáti jazyků a bylo též zfilmováno.

Joanne Rowlingová dnes žije v Edinburghu se svými třemi dětmi a manželem a i nadále se věnuje tvůrčí literární činnosti.

PŘÍLOHA B

Abecední seznam vlastních jmen

Albus Dumbledore.....	20
Argus Filch.....	22
Bettin Bott's Every Flavour Beans.....	29
Bloody Baron.....	26
Bludger.....	33
Cauldron Cakes.....	30
Cornelius Fudge.....	21
Cuthbert Binns.....	24
Dedalus Diggle.....	24
Diagon Alley.....	35
Draco Malfoy.....	18
Drooble's Best Blowing Gum.....	29
Dudley Dursley.....	19
Fang.....	27
Fat Friar.....	26
Filius Flitwick.....	23

Fluffy.....	27
Forbidden Forrest.....	36
Godric’s Hollow.....	36
Gregory Goyle.....	19
Gryffindor.....	31
Harry Potter.....	17
Hedwig.....	28
Hermione Granger.....	18
Hogwarts.....	31
Hufflepuff.....	32
Licorice Wands.....	30
Little Whinning.....	35
Minerva McGonagall.....	20
Mrs. Norris.....	28
Muggles.....	25
Neville Longbottom.....	18
Nicolas Flamel.....	22
Peeves.....	26
Petunie Dursley.....	19

Pomona Sprout.....	23
Privet Drive.....	35
Pumpkin Pasties.....	30
Quaffle.....	33
Quidditch.....	33
Quirinus Quirell.....	21
Ravenclaw.....	32
Ron Weasley.....	17
Rubeus Hagrid.....	21
Scabber.....	28
Severus Snape.....	22
Slytherin.....	31
The Golden Snitch.....	34
The Leaky Cauldron.....	32
The Nearly Headless Nick.....	26
Vernon Dursley.....	19
Vincent Crabbe.....	19
Voldemort.....	24
You-know-who.....	25

Abecední seznam neexistujících reálií:

Beatter.....	39
Chaser.....	39
Invisibility cloak.....	38
Keeper.....	40
Locomotor mortis.....	40
Lumos.....	40
Petrificus totalus.....	41
Prefect.....	38
Put Outer.....	37
Remembrall.....	37
Seeker.....	39
The Mirror of Erised.....	38
The sorting hat.....	36
Wingardium Leviosa.....	41